

**SLOVENSKO
KONSERVATORSKO
DRUŠTVO**

*Association of Conservators of Cultural Heritage of Slovenia
Association des conservateurs du patrimoine culturel de Slovénie*

Podelitev Steletove nagrade in priznanj za leto 2017 – gradivo za medije

Spoštovani!

Slovensko konservatorsko društvo ponovno organizira slovesno podelitev Steletove nagrade in priznanj, tokrat za leto 2017. Dogajanje bo potekalo v ponedeljek, 7. maja 2018, ob 12. uri v Veliki dvorani Narodne galerije v Ljubljani. Pred tem bo ob 10.00 uri v galerijskih prostorih Spomeniškovarstvenega centra na Trgu francoske revolucije 3 v Ljubljani odprtje razstave o nagrajencih in njihovem delu. Vljudno vabljeni!

Nagrado in priznanja, ki jih Slovensko konservatorsko društvo podeljuje svojim strokovnjakom za življenjsko delo in izjemne dosežke na področju konservatorstva in restavratorstva, je društvo poimenovalo po prvem poklicnem konservatorju v Sloveniji, akademiku dr. Francetu Steletu (1886-1972). Nagrada za življenjsko delo je najvišja in edina vseslovenska konservatorska nagrada in hkrati zahvala posameznikom za njihove izjemne rezultate strokovnega dela. Društvo vsako leto podeli poleg nagrade še tri priznanja; in sicer dve priznanji kolegom za njihove izstopajoče dosežke pri prenovah, ki so sad izvirnih strokovnih, tehnoloških ter drugih prizadevanj in iskanj pri ohranitvi in predstavitvi kulturne dediščine in naravnih vrednot v Republiki Sloveniji, in eno za lastnike ali druge državljanke, ki s svojim zgledom pomagajo ohranjati slovensko kulturno dediščino.

Letošnja nagrada in priznanje imajo še dodatno težo, saj jih podeljujemo v letu, ki ga je Svet Evrope razglasil za evropsko leto kulturne dediščine z namenom spodbuditi skupno doživljanje evropske kulturne dediščine in zavedanje o njenem pomenu kot skupni dobrini, izboljšati ozaveščenost o skupni zgodovini in vrednotah ter okrepiti občutek pripadnosti skupnemu evropskemu prostoru. Cilji evropskega leta kulturne dediščine so spodbujati in podpirati prizadevanja EU, držav članic ter regionalnih in lokalnih organov, v sodelovanju s sektorjem kulturne dediščine in širšo civilno družbo, za zaščito, varstvo, ponovno uporabo, krepitev, vrednotenje in promocijo evropske kulturne dediščine, tudi v mednarodnih odnosih EU. Evropsko leto bo tudi okrepilo prispevek kulturne dediščine h gospodarstvu prek podpore kulturnim in ustvarjalnim sektorjem, spodbujanja ustvarjanja in inovacij, trajnostnega turizma in zaposlovanja. Varuhi kulturne dediščine se že dalj časa zavedamo, da nepremične kulturne dediščine ni možno varovati samo na osnovi predpisov, ampak je potrebno večje sodelovanje tudi z ostalo strokovno javnostjo. Številni primeri dobrih praks kažejo, da ne smemo zanemariti tudi lokalnega okolja, saj se ob podpori lokalnih skupnosti zavedanje o pomenu ohranjanja

kulturne dediščine povečuje. Letošnje leto torej pred konservatorje postavlja številne nove izzive. Upamo, da smo strokovno pripravljene sprejeti nove izzive.

Srečko Štajnbaher, predsednik SKD

V nadaljevanju podajamo še nadrobnejše podatke o nagrajencih in njihovem delu.

Stoletovo priznanje za leto 2017 prejme konservatorka mag. Marvy Lah. Slovensko konservatorsko društvo podeljuje Steletovo priznanje kolegici za **uspešno konservatorsko vodenje obsežne vrtno-arhitekturne preнове Kobilarne Lipica.**

Obrazložitev:

Slovensko konservatorsko društvo podeljuje Steletovo priznanje kolegici za uspešno konservatorsko vodenje obsežne vrtno-arhitekturne preнове Kobilarne Lipica.

Kobilarna Lipica je najstarejši ohranjena vrtno arhitekturna celota v Sloveniji in ena najstarejših kobilarn v Evropi. Interdisciplinarno sodelovanje pri prenovi oaze lipicancev je dolgotrajen proces dopolnjevanja kraške kulturne krajine. Ta je več kot 430 let nastajala z načrtno melioracijo posestva nad Tržaškim zalivom. Prostor je bil kontinuirano prilagajan izjemnim naravnim danostim za vzrejo konj ter pridelovanju krme zanje.

Magistra Marvy Lah je ena najbolj izkušenih krajinskih arhitektk, ki delajo v konservatorski službi. Na Zavodu za varstvo kulturne dediščine OE Nova Gorica je zaposlena že vse od zgodnjih osemdesetih let. Njeno znanje, zlasti raznolike izkušnje pri predhodnih prenovah, kakršna je bila pionirska revitalizacija parka gradu - dvorca Kromberk, so bile nujne za načrtovane posege v edinstven spomenik državnega pomena, kakršna je Kobilarna Lipica.

Posegi projekta, imenovanega Cokl 3, ki jih je usmerjala Lahova, so v Sloveniji novost. Po dolgih desetletjih zanemarjanja dragocene krajine Lipice, njenega podrejanja turističnim in športnim vsebinam ter zaraščanju obrobja, kažejo nova izhodišča drugačno pot. Celostna zaščita presega barvanje ograj in parcialne posege pri posameznih stavbah ali poteh.

Projekt z uspešno zaključeno izvedbo v letu 2017 je prilagodil ustrezno sintezo zaščite in dejavnosti prav za ta spomenik. Evropsko primerljiv, večplasten koncept sestavljajo oživljena mreža ključnih in racionalno razporejenih poti z drevoredi kot prava hrbtenica posestva s travniki, pašniki, gaji, vodnimi zajetji in strnjanim jedrom hlevov ter drugih stavb na griču.

Celostno urejanje je prilagojeno vzreji konj in ohranjanju pogledov ter sprehajalcem. Projekt Colk 3 omejuje tudi tranzitni motorni promet. Izvedba ne bi bila mogoča v razmeroma kratkem času, če ne bi pomagali upravljavci Kobilarne ter sodelavci biroja Draft arhitekti z Matejem Mljačem. Pravo težo dediščinskih vsebinam pa je z revitalizacije usmerjala in spodbujala magistra Lahova.

Stoletovo priznanje podeljujemo kolegici, ki obravnava ohranjanje in oživljanje kulturne krajine Lipice kot poslanstvo. Njeno delo ni omejeno na teorijo in praktično izvedbo, v izbranem prostoru matičnega Krasa povezuje preteklost s

prihodnostjo. Izpeljano je kot vzor za podobne posege v kulturno krajino. Ta postaja v naši zavesti in praksi, prav po zaslugi krajinskih arhitektov, med katerimi se odlikuje Marvy Lab, bolj prepoznaven del slovenske identitete.

Steletovo priznanje za leto 2017 prejme konservatorka Tatjana Adamič. Slovensko konservatorsko društvo podeljuje Steletovo priznanje kolegici za **uspešno konservatorsko vodenje prenove nekdanjega hotela Švicarija v parku Tivoli v Ljubljani.**

Obrazložitev:

Slovensko konservatorsko društvo podeljuje Steletovo priznanje kolegici za uspešno konservatorsko vodenje prenove nekdanjega hotela Švicarija v parku Tivoli v Ljubljani.

Pred 110. leti je mesto Ljubljana na razglednem pobočju roba parka Tivoli v Ljubljani postavila manjši hotel. Arhitekt Ciril Metod Koch ga je oblikoval po zgledih alpskih arhitektur, v iskanju elementov, ki bi označili samosvoj, slovenski stavbni slog. Po starejši stavbi na tem mestu so poslopje imenovali Švicarija. Stavba je kmalu prerasla v pomembno zbirališče slovenskih intelektualcev, med njimi Ivana Cankarja, Cvetka Golarja in drugih. V njej so sprejeli Tivolsko deklaracijo, znanilko združevanja južnih Slovanov. Po koncu prve svetovne vojne je Švicarija bila dom številnim ruskim emigrantom in postopoma likovnim ustvarjalcem, zlasti kiparjem: Batiču, Brdarju, Dragici Čadež, Zdenku Kalinu. Umetniki so v njej ustvarjali do konca 20. stoletja in celostne prenove.

Odgovorna konservatorka Adamičeva se je srečala z različnimi problemi, od statične in arhitekturne prenove objekta, njegovih detajlov do dogovorov z lastnikom, kako v stavbo vrniti umetniško živahnost ter meščanom namenjene ponudbe. Temelj prenove je bil že leta 2011 pripravljen Konservatorski načrt, skupno delo konservatorjev in restavratorjev RC.

Tatjana Adamič je sodelovala pri pripravi projektne dokumentacije, skupaj z načrtovalci je iskala sprejemljive rešitve ter pri nadzoru preverjala njihovo uresničevanje. S sodelavci: Darjo Pergovnik, Tjašo Pristov, Anko Batič, Aleksandro Renčelj Škedelj, Sabino Ravnika, Miranom Ježovnikom in Marijo Ano Kranjc je temeljito raziskala preteklost nekdanjega hotela in zasnovala sodoben način ohranjanja. Ohranjena ni le lupina; v največji možni meri je preiščljeno restavrirana prvotna substanca, od tlakov do lesenih elementov, vključno s stavbnim pohištvom in dekorativnimi poslikavami. Multidisciplinarna poustvarjalnost odgovorne konservatorke je bila ključna za uspešno izvedbo projekta. Sodelavci so v obrazložitvi kandidature za priznanje poudarili še kontinuirano promocijo prenove Švicarije za različne ciljne skupine, strokovne predstavitve in predavanja, za katera je skrbel Adamičeva.

Celovita prenova in uspešna revitalizacija objekta je kakovostna sinteza ohranjanja in nadgradnje. Predstavlja prostorsko dominantno nove likovne osi med tremi žarišči ustvarjalnosti: Moderno galerijo, Mednarodnim grafičnim centrom ter Švicarijo z odprtimi ateljeji. Ohranjena je arhitekturna zasnova s pomembnimi detajli in zgodovinska vloge palače.

Nadgradnja prenovljene Švicarije s primernimi kulturnimi ter meščanom prijaznimi vsebinami je za osrednji mestni park prerodila skoraj pozabljeno atrakcijo. V oživiljanju Kochove arhitekture je bila ključna vloga konservatorke Adamičeve.

Steletovo priznanje za leto 2017 prejme gospod Slavko Šorli. Slovensko konservatorsko društvo podeljuje Steletovo priznanje gospodu Slavku Šorliju **za obnovo gospodarskih objektov na njegovi domačiji in za obnovo slamnatih ter lesenih streh na objektih kulturne dediščine v Posočju.**

Obrazložitev:

Slovensko konservatorsko društvo podeljuje Steletovo priznanje gospodu Slavku Šorliju za obnovo gospodarskih objektov na njegovi domačiji in za obnovo slamnatih ter lesenih streh na objektih kulturne dediščine v Posočju.

Najvišje ležeča domačija Pri Francu na Kneških Ravnah 9 ima ohranjeno izjemno stavbno dediščino. Poslopja kmetije so ustvarile generacije, ki so se zavedale njihovega pomena kot simbolov življenja in dela v preteklosti. Vztrajnost in znanja so omogočila ohranitev gruče objektov z vzorno obnovo v zadnjem desetletju. Šorli je sam in s pomočjo popotresne sanacije Posočja oživil domačijo. Kašča s kovačijo in mizarsko delavnico je celovito restavrirana in sanirana, prav tako lesena kašča na kamnitih temeljih iz leta 1831. Osrednje mesto ima novo prekrit kozolec toplar iz druge polovice 19. stoletja, pod katerim stoji od leta 1905 žaga venecijanka. Obnovljen nekdanji svinjak s škodlasto kritino, ki jo je 'skrojil' lastnik sam, postopoma spreminjajo v hišni muzej s predmeti, ki so jih stoletja uporabljali na kmetiji. Nekaj deset metrov pod gručo objektov je obnovljena še sadna sušilnica – pajštva. Najnovejši element domačije je senik, zgrajen na podlagi večšin in tehnik gradnje s trajnostnimi gradivi.

Nekdaj razširjeno znanje slamokrovstva na Tolminskem in Cerkljanskem zaradi manjšega interesa počasi izginja. V primeru družine Šorli pa se znanje ohranja skozi generacije. Slavko Šorli znanje in tehniko prekrivanja streh s slamo in smrekovimi škodlami prenaša na mlajšo generacijo Šorlijev. Slavko je v Posočju edini verificiran izdelovalec slamnatih streh kakršne so bile značilne za Severno Primorsko. Od leta 2008 je vpisan v register nosilcev domače in umetnostne obrti, ki ga vodi Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije.

Po letu 1998, ko je življenje v Posočju zaznamoval zadnji večji potres, je Slavko Šorli prekril s slamo in škodlami več kot petnajst objektov kulturne dediščine ter kulturnih spomenikov. Vseskozi tesno sodeluje z Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območno enoto v Novi Gorici, ki ga redno vključuje v obnovitvene posege tovrstnih stavb in skrbi za strokovnost ter dokumentacijo njegovega dela.

Steletovo priznanje podeljujemo mojstru, ki s svojim poslanstvom presega točkovno zaščito posameznih dediščinskih stavb. Šorli deluje povezovalno, izobraževalno in promocijsko v Posočju in na širšem območju Triglavskega narodnega parka. Z vzdrževanjem in obnovo Domačije pri Francu na Kneških Ravnah ter z obnovo drugih slamnatih in lesenih streh kaže izjemno prizadevanje za ohranjanje snovne ter nesnovne kulturne dediščine.

Steletovo nagrado za leto 2017 prejme dr. Nika Leben. Slovensko konservatorsko društvo podeljuje Steletovo nagrado kolegici za njeno življenjsko delo in vrhunske konservatorske dosežke, ki so pomemben del ohranjanja in predstavljanja kulturne dediščine v Sloveniji.

Obrazložitev:

Slovensko konservatorsko društvo podeljuje Steletovo nagrado kolegici za njeno življenjsko delo in vrhunske konservatorske dosežke, ki so pomemben del ohranjanja in predstavljanja kulturne dediščine v Sloveniji.

Nika Leben je diplomirala na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Njena osnovna študijska smer je bila umetnostna zgodovina, ob njej tudi etnologija. Že pred diplomo, vse od leta 1978, pa je Lebnova delala na Zavodu za varstvo kulturne dediščine v Kranju. Na območju Gorenjske se je razvila v vodilno konservatoriko - umetnostno zgodovinariko, ki je teoretična, sodobna izhodišča konservatorstva vedno povezovala z delom na terenu. Njeno uspešno delo so kolegi nagradili s Steletovim priznanjem za leto 1997, ko je uspešno vodila obnovo kapele sv. Petra v Stražišču in leta 2009 za celostno prenovo Radovljiške graščine. Konservatorika je z znanjem in trmo dosegla, da so rekonstruirali veličastno glavno baročno dvorano. Skupaj s prenovljenim dvorcem in nedavno še z župnijsko cerkvijo so ustvarili nov kulturno turistični magnet Slovenije. Njen pečat je viden v oživljenih gradovih Begunj, Kranja, Drnče, Tuštanja in v Blejski grajski kroni.

Pred enajstimi leti je dosegla najvišji strokovni naziv konservatorke svetnice. Poznavanje stavbarstva Gorenjske in povezav gradbenikov vse do Furlanije je leta 2013 zaključila z znanstvenim nazivom doktorice znanosti. Enako pozornost je namenjala in namenja javnemu predstavljanju kulturnih spomenikov s predavanji in pisanjem brošur ter knjig, z uredniškim delom pri Kranjskem zborniku, z aktivnim delom v strokovnih društvih. Lebnova je zaznamovana z večno željo, da na strokovnih srečanjih v Sloveniji in po svetu svoje znanje primerja in dopolni s sodobnimi doktrinami in tehnikami UNESCO, ICOMOSA in drugih strokovnih združenj.

Avtor slovenske himne drugače zveni v našem spominu, ker je Lebnova pomagala pri prenovi njegovega muzeja v Kranju, pri ohranjanju rojstne hiše v Vrbi in pri spominskih hišah drugih literarnih velikanov v občini Žirovnica. Kolegica je bila med prvimi, ki so entuziastično skrbeli tudi za ohranjanje izjemnih arhitektur 20. stoletja, kakršna je Ravnikarjeva občina v Kranju. Likovna izjemnost in katoliški značaj cerkva v naši krajini, v naseljih in notranjostih stavb je žlahtnejši ob vedenju, da je Lebnova pomagala pri prenovi več kot osemdesetih sakralnih biserov. Enako pozorno je skrbela za rekonstrukcijo srednjeveških barvastih stekel, za stenske poslikave, oltarje ali strehe cerkva in statične sanacije. Vsaka stopnica Blejskega otoka in zvonjenje zvona želja kažejo, ob zglede prenovljenih stavbah, tudi njena prizadevanja, da se ohranja dediščino z namembnostmi.

Steletovo nagrado prejme ugledna kolegica, ki je s svojim delom soustvarila in poustvarila pomembne kulturne spomenike, simbole Gorenjske in vse Slovenije. Njeno delo in energija so že del snovne in nesnovne dediščine, so vzor za generacije mlajših varuhov kulturne dediščine.